

EKONOMIUTSKOTTETS UTLÅTANDE 27/2009 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2010

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 september 2009 en proposition om statsbudgeten för 2010 (RP 138/2009 rd) till finansutskottet för beredning och reserverade samtidigt tillfälle åt de övriga fackutskottet att lämna utlåtande till finansutskottet..

Sakkunniga

Utskottet har hört

- understatssekreterare för ekonomiska ärenden Vesa Vihriälä, statsrådets kansli
- regeringsråd Kari Parkkonen och äldre regeringssekreterare Eeva Vahtera, arbets- och näringsministeriet

- direktör Päivi Hentunen, Konsumentverket
- verkställande direktör Pauli Heikkilä, Finnvera Abp
- företagare, styrelseordförande Reino Hurri, PTS Group -koncern,
- verkställande direktör Jorma Turunen och seniorkonsult Seppo Keränen, Finpro ry
- ekonomi- och skuldrådgivare Tomi Nummela, Skuldrådgivning rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Norra Karelens arbets- och näringscentral
- ordförandena i landskapsfullmäktige och -landskapsstyrelserna och landskapsdirektorerna.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Forskning och utveckling, företagsamhet och sysselsättning samt export

Ekonomiutskottet anser att det är mycket viktigt med tanke på näringslivets konkurrenskraft och förnyelse att öka anslagen för forskning, utveckling och innovationsverksamhet i budgeten. Staten stöder bl.a. särskilt riskfyllda projekt. Med stödet sporras företag och andra sammanslutningar till forsknings- och utvecklingsprojekt

som kan främja och försnabba utvecklingen i samhället, näringslivet och arbetslivet.

Anslagen under kapitel Sysselsättnings- och företagsamhetspolitik ökar 2010 från 2009 års nivå (budgeten och första och andra tilläggsbudgeten) med ca 856 miljoner euro till ca 2,4 miljarder euro. Höjningen beror främst på refinansiering inom exporten (32.30.80). Enligt budgetpropositionen finansierar Finlands Exportkredit Ab för att trygga exporten via en förmedlande bank sådana långvariga krediter som exporthandeln kräver. Med hjälp av denna modell för refi-

nansiering och den ökande mängd exportgarantier som krävs strävar man efter att säkerställa exportfinansieringen på konkurrenskraftiga villkor.

I proposition om en andra tilläggsbudget för 2009 minskades anslaget för refinansiering inom exporten med en miljard euro. Enligt motiven föranleddes anslagsminskningen av den ringa användningen av refinansieringskrediter. Den ökande konkurrensen, det ringa antalet genomförda exportprojekt och de stränga villkor som tillämpas i Finland är bidragande faktorer. I propositionen heter det att avsikten är att ändra villkoren så att de bättre motsvarar villkoren i konkurrentländerna.

I samband med utfrågningen av sakkunniga i ekonomiutskottet har det framgått att budgetpropositionen motsvarar Finnveras mål men att strikta villkor har begränsat användningen av refinansiering. Villkoren har ändrats under hösten men refinansieringen blir mindre än planerat när bankernas finansieringsmöjligheter samtidigt har förbättrats.

Det världsekonomiska läget spelar en väsentlig roll för när exporten från Finland börjar dra. Finlands nationalekonomi är starkt beroende av exportindustrin och dess underleverantörer. Ekonomiutskottet finner det nödvändigt att trygga företagens verksamhetsbetingelser och konkurrenskraft för att industrin och arbetstillfällen ska kunna hållas kvar i Finland. Företagen ska erbjudas motsvarande exportfinansiering och exportgarantier som i konkurrentländerna.

Enligt uppgifter till ekonomiutskottet har speciellt projektbunden finansiering till framför allt små och medelstora företag försvårats. Stora företag dikterar betalningstiderna vilket försvårar anskaffningar. Finansiering finns tillgänglig men endast mot realsäkerheter och forskottsbetalningar betalas mot borgen.

Enligt en sme-företagsbarometer som gjordes i september av Finnvera och Företagarna i Finland har konjunkturutsikterna förbättrats från i våras men de är dock fortfarande svaga. De små och medelstora företagens betalningssvårigheter och fördröjningar med betalningar har klart ökat, vilket har tvingat företagen att anpassa sin

verksamhet. Finnveras roll i finansieringen av små och medelstora företag har accentuerats under det senaste året.

Ekonomiutskottet anser att Finnvera har en mycket viktig roll som finansieringspart både i finansieringen här hemma och finansieringen av export. I dagens ekonomiska läge måste Finnvera ta större risker än tidigare för att företagen ska klara sig över lågkonjunkturen. Bankerna och andra finansiärer bör ta sitt ansvar för att skapa företagsfinansiering till skäliga villkor. De får inte försöka överföra sina risker och sitt ansvar på Finnvera.

Det har framförts misstankar för utskottet att alla medlemsstater i EU inte följer EU:s regler för statligt stöd. Om detta är fallet lockar man med omotiverade statliga stöd industrin att lägga sin produktion i länder med större stöd. Detta utarmar produktionen i det land därifrån produktionen flyttar, leder till arbetslöshet och snedvrider konkurrensen. Det kan också ha ödesdigra konsekvenser för små och medelstora underleverantörer i hemlandet.

När sådana misstankar har framförts är det nödvändigt, menar utskottet, att finska staten iakttar EU-kommissionens politik för statligt stöd och följer upp om gemensamma regler för statligt stöd tillämpas i alla medlemsstater och om stöd som snedvrider konkurrensen beviljas i länder utanför EU.

Staten understöder med anslagen i budgetpropositionen genomförandet av det riksomfattande bredbandsprojektet (31.40.50). Med närings-, trafik- och miljöcentralernas beslut används för byggande av bredband också anslag för landsbygdsutveckling som beviljas av EU (30.10.61).

Ekonomiutskottet framhåller att med tanke på företagens verksamhetsbetingelser i olika delar av landet är det ytterst viktigt att bredbandsförbindelserna är på samma nivå i hela landet. Bredbandsbyggandet ska genomföras enligt programmet.

Främjad användning av förnybar energi

Budgetpropositionens mål är att energianvändningen effektiviseras och användningen av förnybar energi ökar. Målet genomförs enligt kli-

mat- och energistrategin. Ekonomiutskottet har behandlat redogörelsen om klimat- och energistrategi på lång sikt (SRR 6/2008 rd — EkUB 9/2009 rd) och lämnat ett betänkande i ärendet. På ekonomiutskottets förslag godkände riksdagen ett uttalande där det förutsätts att regeringen bidrar till måluppfyllelsen i fråga om produktion av förnybar energi genom kännbara åtgärder (RSk 19/2009 rd).

I budgetpropositionen för 2010 föreslås för främjande av energisparande och användning av förnybar energi samt energiinformation (32.60.20) 3,4 miljoner euro, vilket understiger 2009 års nivå med 500 000 euro. Det föreslås att bevilningsfullmakten för energistöd uppgår till 64,1 miljoner euro som innebär en ökning med 4 miljoner euro (32.60.40).

Utgångspunkten för budgeten är att Finland uppfyller EU:s mål att före 2020 minska utsläppen, öka användningen av förnybar energi och förbättra energieffektiviteten.

EU:s mål att förbättra energieffektiviteten med 20 procent och öka andelen förnybar energi från nuvarande 28,5 procent till 38 procent före 2020 är ambitiösa. Alla gångbara medel måste användas för att nå målen. Ekonomitutskottet hänvisar till sitt ovan nämnda betänkande EkUB 9/2009 rd.

Ekonomiutskottet förutsätter att finansutskottet bedömer nivån på energianslag och fullmakterna för energistöd och det verkliga behovet av andra utvecklingsåtgärder som kan säkra genomförandet av nödvändiga investeringar och därigenom verkställandet av EU:s mål för användning av förnybar energi. Utskottet påpekar att minskningen av skogsindustrins produktionskapacitet avspeglar sig direkt i minskad produktion av förnybar energi. Vid behov måste anslagen i budgeten ökas för att stödja måluppfyllelsen.

Ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning samt statsunderstöd för konsumentorganisationer

I budgetpropositionen för 2010 föreslås 4 511 000 euro för ersättning för anordnandet av ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning

(32.40.31) i enlighet med Konsumentverkets förslag. Anslaget, som baserar sig på planeringsramarna, beräknas täcka två tredjedelar av köp av 162 årsverken av serviceproducenterna och av upprätthållande och utveckling av rådgivarnas yrkeskompetens.

Konsumentverkets förslaget, som överskred ramarna, var 8 296 000 euro varvid kommunerna inte alls hade behövt delta i finansieringen.

Anslaget i budgeten för 2009 är 4 611 000 euro. Dessutom beviljades i första tilläggsbudgeten 1 000 000 euro för serviceproducenterna och 500 000 euro för ökade allmänna kunskaper i ekonomi.

I budgetpropositionen ställs som resultatmål att kunderna ska behöva vänta högst 60 dagar och att deras möjligheter att få rådgivning blir mer jämlika.

Enligt en förfrågan som skuldrådgivarna gjorde inom sin egen krets i april varierade kötiderna från en vecka till 191 dagar och den genomsnittliga kötiden var 85 dagar. Det finns sammanlagt 56 enheter för ekonomisk- och skuldrådgivning. Aktuella uppgifter som inhämtats av Konsumentverket avviker i viss mån från resultatet i skuldrådgivarnas enkät men pekar i samma riktning, dvs. kundvolymen och kötiderna har ökat. (I Konsumentverkets publikation 5/2009 finns detaljerade uppgifter från 2008.)

Budgetpropositionen innebär att ca 36 procent av kostnaderna ska täckas av kommunerna. Enligt Konsumentverkets uppgifter finns det betydliga regionvisa skillnader i kommunernas frivilliga finansieringsandel. En del av kommunerna finansierar inte alls servicen medan andra finansierar mer än hälften av kostnaderna.

Ekonomiutskottet anser att situationen inom tillhandahållande av ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning är oroande. Med de föreslagna anslagen är det inte möjligt att nå de uppställda målen och medborgarna behandlas olika beroende på boningsort. Att den ekonomiska situationen har blivit svårare avspeglar sig i kraftigt ökade anteckningar om betalningsstörningar och att antalet tredskodomar i fordringsmål har ökat explosionsartat. Fordringsärenden belastar också indrivningen allt oftare.

Hushållen har tagit stora och långfristiga bostadslån. Hushållens skuldsättningsgrad har stigit till över hundra procent. När dessutom flera andra skulder samlas på en och samma person är situationen inte längre under kontroll om livssituationen ändras t.ex. vid arbetslöshet eller om räntorna stiger.

Ekonomiutskottet understryker att av skuldrådgivare krävs god och bred yrkeskompetens. Överskuldsatta kunder kan också ha andra problem där det ofta behövs vägledning. Ekonomiutskottet påminner om att det har konstaterats att genom en effektiv skuldrådgivning och ekonomisk rådgivning har besparingar kunnat uppnås i de offentliga utgifterna, vilket kompenserar kostnaderna för rådgivningen.

Ekonomiutskottet anser att det är viktigt att finansutskottet allvarligt överväger en höjning av anslaget för tilläggsresurser för ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning så att personal kan anställas och utbildas för att underlätta och på lika villkor lösa de problem som dagens svåra ekonomiska läge innebär på olika håll i landet.

I publikationen *Bedömning av hur den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen fungerar* (Arbets- och näringsministeriets publikation 8/2009) konstateras att ekonomi- och skuldrådgivningen har visat sig vara nödvändig med tanke på återställande och bevarande av privatpersoners och hushållens ekonomiska funktionsförmåga. Verksamheten har befast sin ställning som rådgivnings- och biståndsservice som tillhandahålls kunderna personligen och som kräver specialkunskaper och yrkeskompetens av personalen. Enligt publikationen är den statliga finansiering som allokeras till ekonomi- och skuldrådgivningen otillräcklig. Rådgivningsorganisationen är splittrad och invånarna i olika delar av landet är inte på långt när jämlika när

det gäller tillgången och kvaliteten på ekonomi- och skuldrådgivning.

Arbets- och näringsministeriet har begärt utlåtanden om rapporten men inga slutsatser har hittills formulerats.

Ekonomiutskottet anser att det är viktigt att de föreslagna åtgärderna genomförs.

Ekonomiutskottet föreslår att finansutskottet ökar moment 32.40.31 Ersättning för ordnandet av ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning med 1 600 000 euro varvid anslaget motsvarar nivån i budgeten för 2009 och första tilläggsbudgeten, alltså sammanlagt 6 111 000 euro. På detta sätt kan man bättre svara på den ökande efterfrågan på ekonomi- och skuldrådgivningstjänster när skuldproblemen ökar. Regeringen ska följa att anslaget räcker och vid behov reagera i samband med den första tilläggsbudgeten.

I budgetpropositionen föreslås att under moment 32.40.50 Statsunderstöd för konsumentorganisationer beviljas 673 000 euro. Jämfört med de två föregående åren har momentet minskats med 150 000 euro och riksdagen har ökat momentet med denna summa under dessa år.

Ekonomiutskottet föreslår att finansutskottet ökar moment 32.40.50 Statsunderstöd för konsumentorganisationer med 150 000 euro varvid anslaget är lika stort som anslagen under föregående år.

Utlåtande

Ekonomiutskottet meddelar

att finansutskottet bör beakta det ovan sagda.

Helsingfors den 22 oktober 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Antti Rantakangas /cent
medl. Janina Andersson /gröna (delvis)
Hannu Hoskonen /cent
Harri Jaskari /saml
Anne Kalmari /cent
Matti Kangas /vänst
Toimi Kankaanniemi /kd
Miapetra Kumpula-Natri /sd (delvis)
Jouko Laxell /saml

Eero Lehti /saml (delvis)
Päivi Lipponen /sd (delvis)
Marjo Matikainen-Kallström /saml
Petteri Orpo /saml (delvis)
Sirpa Paatero /sd (delvis)
Oras Tynkkynen /gröna (delvis)
Markku Uusipaavalniemi /cent
Ulla-Maj Wideroos /sv (delvis)
ers. Anne-Mari Virolainen /saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Eelis Roikonen.

AVVIKANDE MENING

Motivering

Finland har förlorat kontrollen över upplåningen och kommer helt klart inte att klara av sina skulder i framtiden. Vår konkurrenskraft har gått om intet på grund av skuldsättning och en överhettad ekonomi. Kostnadsnivån är nu ohållbar och landet kommer att bli insolvent på några år utan lönesänkningar och nedskärningar.

Ekonomiutskottet har inte lyckats i sin uppgift att övervaka Finlands Bank och Finansinspektionen.

Finlands Banks ekonomiska prognoser har inte alls slagit rätt i att förutse en solklar global ekonomisk kris. Inte heller har ohållbarheten i euroområdet skuldfinansierade ekonomi kunnat förutses. Det samma gäller — värst — Finlands egen skuldfinansierade ekonomi där egenomsvärden och lönerna har stigit för mycket och dragit med sig BNP till förvrängda siffror och förstört Finlands konkurrenskraft i en åtstramad global ekonomi efter att kreditbubblan har spruckit. Finlands Banks överoptimistiska framtidsprognoser leder till en slutlig krasch i Finlands ekonomi eftersom statens beslut motiveras med så här orealistiska förväntningar.

Finansinspektionen har inte lämnat till ekonomiutskottet de utredningar om säkerhetsarrangemang för kreditbeståndet som Finlands banksystem ska ansvara för. Det är av största vikt att

uppgifterna lämnas för att utskottet ska kunna analysera banksektorn i sin bedömning av budgetekonomin för nästa år. Jag anser att det är Finansinspektionens skyldighet att lämna dessa uppgifter till utskottet

Ståndpunkt

Med stöd av det ovan anförda föreslår jag att finansutskottet godkänner följande ställningstagande:

1. Riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt återuppbygger en sundare ekonomi bl.a. med hjälp av lönesänkningar och nedskärningar, så att Finland återfår sin konkurrenskraft och undviker ohållbar skuldsättning.

2. Riksdagen förutsätter att Finlands Bank omedelbart lämnar till riksdagen en utredning av metoderna för framtida utredning av sina ekonomiska prognoser.

3. Riksdagen förutsätter att statsrådet, finansministeriet och Finansinspektionen utan dröjsmål lämnar till riksdagen en specifikation av säkerheterna för bankernas kreditbestånd för att stabiliteten i finansieringssystemet ska kunna bedömas.

Helsingfors den 22 oktober 2009

Markku Uusipaavalniemi /cent